

mgr Tomasz Rawicki
Stacjonarne Studia Doktoranckie SGH
Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie
Katedra Zarządzania Finansami Przedsiębiorstwa

ZIELONA KSIĘGA

Polityka badania sprawozdań finansowych: lekcje wyciągnięte z kryzysu

odpowiedzi na pytania

- 1. Czy mają Państwo ogólne uwagi dotyczące zastosowanego tu podejścia i celów niniejszej zielonej księgi?**

Zielona Księga podkreśla, że dla stabilności rynku finansowego istotna jest nie tylko rola banków, funduszy hedgingowych i różnego rodzaju organów nadzorczych, lecz także opinie i badania sprawozdań finansowych przedstawiane przez biegłych rewidentów.

- 2. Czy sądzą Państwo, że istnieje potrzeba lepszego określenia społecznej roli badania sprawozdań finansowych w zakresie prawdziwości sprawozdań finansowych?**

Tak, ponieważ prawdziwość sprawozdań finansowych pozwala na analizę rzeczywistej kondycji finansowej spółek. Przekłada się to na ograniczenie kosztów upadłości, które dotyczą całe społeczeństwo.

- 3. Czy sądzą Państwo, że można jeszcze zwiększyć ogólny poziom „jakości badania sprawozdań finansowych”?**

Tak, poprzez zmniejszenie tzw. rozbieżności oczekiwań odbiorców sprawozdań finansowych co do roli biegłego rewidenta. Poprawa ogólnego poziomu jakości badań sprawozdań finansowych możliwa jest poprzez zwiększenie adekwatności tychże badań względem ich celu spodziewanego przez społeczeństwo. Dla polepszenia jakości badań sprawozdań finansowych kluczowe znaczenie ma zagwarantowanie niezależności biegłych rewidentów.

4. Czy sądzą Państwo, że badanie powinno gwarantować pewność co do dobrej kondycji finansowej spółek? Czy badanie sprawozdań finansowych może spełnić taki cel?

Obecnie w ramach sprawozdawczości finansowej biegli rewidenci gwarantują tzw. „wystarczającą pewność”, że sprawozdanie finansowe przekazuje rzetelny i jasny obraz. Absolutna pewność wydaje się niemożliwa, należy zatem dążyć, przy zachowaniu należytej staranności, do maksymalizacji pewności co do dobrej kondycji finansowej spółek. W tych staraniach ważne jest, aby biegli rewidenci stosowali zasadę przedkładania „treści nad formą”.

5. Czy zastosowana metodyka badania powinna być lepiej wyjaśniana użytkownikom, aby ograniczyć rozbieżności oczekiwań i wytłumaczyć rolę badania?

Tak, należy zwiększyć świadomość społeczeństwa co do metodyki i zakresu badań biegłych rewidentów, aby ograniczyć rozbieżności oczekiwań, zwłaszcza wśród inwestorów indywidualnych.

6. Czy należy wzmocnić zawodowy sceptycyzm? Jak to osiągnąć?

Tak, biegli rewidenci powinni zachować zasadę „ograniczonego zaufania” względem jednostki badanej. Nie chodzi tu o kwestionowanie prawdziwości informacji przekazywanych przez kierownictwo, lecz o aktywne zadawanie pytań i uzyskiwanie wyjaśnień od menedżerów badanej jednostki, które byłyby załączane jako element opinii biegłego rewidenta.

7. Czy należy zmienić negatywny odbiór zastrzeżeń zawartych w sprawozdaniach z badania? Jeśli tak, to w jaki sposób?

Tak, należy zmienić negatywne postrzeganie zastrzeżeń biegłych rewidentów. Zastrzeżenia zawarte w sprawozdaniach z badań biegłych rewidentów mogą stanowić źródło cennych informacji dla stron zainteresowanych, do czego warto przekonać odbiorców opinii biegłych rewidentów.

8. Jakie informacje dodatkowe powinny być przekazywane zewnętrznym stronom zainteresowanym i w jaki sposób?

Wzmocnienie strony informacyjnej sprawozdań biegłych rewidentów można uzyskać np. poprzez zawieranie w nich informacji wymaganych przez francuski kodeks handlowy. Są to ocena uzasadnienia wyborów dokonywanych przez spółkę dotyczących stosowanych metod rachunkowości, danych szacunkowych oraz przyjmowanych modeli wewnętrznych. Trzeba przy tym wziąć pod uwagę możliwość narażenia spółki na ryzyka związane z ujawnieniem zbyt szczegółowych informacji.

9. Czy między zewnętrznymi biegłymi rewidentami, wewnętrznymi audytorami a komitetem ds. audytu prowadzony jest adekwatny i regularny dialog? Jeśli nie, jak można poprawić tę komunikację?

Obecnie taki dialog nie jest wymagany przez prawo. Uważam, że ze względu na doświadczenie i zakres badań powyższych trzech grup ich współpraca mogłaby przynieść wiele korzyści. Wspólny dialog poprzez wzajemne uzupełnianie informacji mógłby doprowadzić do lepszej kontroli wiarygodności oraz monitorowania ryzyk występujących w spółce. Moim zdaniem, wystarczające byłoby stworzenie warunków (lub wymogów) prawnych wymiany informacji, np. konkretnych raportów pomiędzy tymi trzema grupami.

10. Czy sądzą Państwo, że biegli rewidenci powinni odgrywać rolę w gwarantowaniu wiarygodności informacji przekazywanych przez spółki w dziedzinie społecznej i środowiskowej odpowiedzialności biznesu?

Tak, ponieważ umieszczenie badania działań z zakresu społecznej i środowiskowej odpowiedzialności biznesu w raportach biegłych rewidentów doprowadziłoby z jednej strony do zwrócenia uwagi inwestorów na tę kwestię i jej docenienie, a z drugiej strony do rzetelniejszej oceny aktywności w tych obszarach przez spółki.

11. Czy biegli rewidenci powinni się regularniej komunikować ze stronami zainteresowanymi? Czy należy zmniejszyć odstęp między końcem roku a datą badania?

Na pewno regularna komunikacja oraz zmniejszenie odstępu między końcem roku a datą badania są pożądane przez strony zainteresowane. Uważam jednak, że należy porównać korzyści płynące z wprowadzenia takiego rozwiązania do kosztów jego osiągnięcia.

12. Jakie inne środki można przewidzieć w celu zwiększenia wartości badania?

Można rozważyć załączanie przez biegłych rewidentów prognoz ekonomicznych dotyczących spółki, ponieważ mają oni wyjątkowo dużą wiedzę na temat danej spółki. Dla niektórych stron zainteresowanych dużą wartość dodaną stanowiłaby również krótka interpretacja wskaźników finansowych wynikających ze sprawozdania.

13. Jaka jest Państwa opinia na temat wprowadzenia MSRF w UE?

Poparcie stron zainteresowanych w tej sprawie oraz szanse jakie daje MSRF, w postaci wzrostu harmonizacji i jakości badań, pozwalają sądzić, że projekt zostanie wprowadzony w życie z sukcesem.

14. Czy MSRF powinny być prawnie wiążące na obszarze UE? Jeśli tak, czy należy zastosować podejście zatwierdzające podobne do tego, które dotyczy Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)? Alternatywnie, zważywszy na obecne rozpowszechnienie wykorzystania MSRF w UE, czy należy nadal zachęcać do stosowania MSRF w drodze niewiążących instrumentów prawnych (zaleceń, kodeksów postępowania)?

Tak, powinno zostać wprowadzone obligatoryjnie, ponieważ harmonizacja daje duże korzyści. Konsultacje z 2009r. potwierdzają ogólne poparcie stron zainteresowanych, co więcej wiele państw już wdrożyło wyjaśnione MSRF. Konieczny będzie jednak okres przejściowy na dostosowanie regulacji poszczególnych państw UE.

15. Czy należy dalej dostosowywać MSRF tak, aby zaspokajały potrzeby MŚP i MŚFA?

Tak. Rozwój sektorów MSP i MSFA jest niezbędny dla stabilności rynków finansowych i dlatego wszelkie regulacje, a w szczególności MSRF powinny uwzględniać potrzeby tych sektorów.

16. Czy fakt, że biegły rewident jest wybierany i wynagradzany przez jednostkę badaną prowadzi do konfliktu? Jakie inne rozwiązania proponowałoby Państwo w tym kontekście?

Tak. Włączenie niezależnego trzeciego podmiotu decydującego o wyborze biegłego rewidenta i jego wynagrodzeniu powinno zmniejszyć ryzyko konfliktu interesów. Niestety takie rozwiązanie generuje dodatkowe koszty, może prowadzić do zwiększonej biurokracji oraz zaburza warunki wolnorynkowe.

17. Czy w pewnych przypadkach wybór przez stronę trzecią byłby uzasadniony?

Tak.

18. Czy stałe zatrudnianie firm audytorskich powinno być ograniczone w czasie? Jeśli tak, jaki powinien być maksymalny czas zatrudniania firmy audytorskiej?

Tak. Firmy audytorskie nie powinny badać sprawozdań finansowych przedsiębiorstw dłużej niż 5 lat.

19. Czy należy zakazać świadczenia usług niezwiązanych z badaniem sprawozdań finansowych przez firmy audytorskie? Czy zakazy tego rodzaju powinny stosować się do wszystkich firm i ich klientów, czy może do pewnych rodzajów instytucji, takich jak instytucje finansowe o znaczeniu systemowym?

Tak, ponieważ świadczenie przez firmy audytorskie innych usług dla tej samej spółki powoduje ryzyko nadużyć związanych z opiniowaniem prac wykonywanych przez współpracowników. Powinien być to zakaz powszechnie obowiązujący, dotyczący wszystkich firm audytorskich i ich klientów, by wyeliminować możliwość powstawania luk prawnych i nadużyć.

20. Czy należy uregulować kwestię maksymalnego wynagrodzenia, jakie firma audytorska może uzyskać od jednego klienta?

Tak.

21. Czy należy wprowadzić nowe zasady dotyczące przejrzystości sprawozdań finansowych firm audytorskich?

Tak.

22. Jakie dalsze środki zarządzania firmami audytorskimi można przewidzieć w celu wzmocnienia niezależności biegłych rewidentów?

Niezależność biegłych rewidentów zwiększyć można poprzez wzmocnienie ładu korporacyjnego, który przełoży się na ograniczenie konfliktu interesów i wzmocnienie ich niezależności. Przykładowo, model brytyjski rekomenduje zasadę wyboru do struktury zarządzania firm audytorskich niezależnych członków nie mających uprawnień wykonawczych.

23. Czy należy przeanalizować inne struktury w celu umożliwienia firmom audytorskim pozyskiwania kapitału ze źródeł zewnętrznych?

Tak, z zastrzeżeniem zabezpieczenia wpływu zewnętrznych właścicieli na prace związane z badaniem biegłych rewidentów.

24. Czy zgadzają się Państwo z sugestiami dotyczącymi biegłych rewidentów grup kapitałowych? Czy mają Państwo inne pomysły w tym zakresie?

Tak. Uważam, że biegły rewident grupy powinien mieć zagwarantowaną prawnie możliwość konsultacji z rewidentami poszczególnych spółek. Mogłoby to się wiązać np. z obowiązkiem przesyłania biegłemu rewidentowi grupy specjalnych raportów wraz z dokumentacją dotyczącą spółek-córek.

25. Jakie środki należy przewidzieć, by dalej zwiększać integrację i zacieśniać współpracę w zakresie nadzoru nad firmami audytorskimi na szczeblu UE?

Można wzorować się na rozwiązaniach, które istnieją obecnie w obszarach papierów wartościowych, ubezpieczeń i bankowości.

26. Jak można osiągnąć wzmożenie konsultacji i komunikacji między biegłym rewidentem dużych spółek notowanych na giełdzie a organem regulacyjnym?

W celu wzmożenia konsultacji i komunikacji między biegłym rewidentem dużych spółek notowanych na giełdzie a organem regulacyjnym konieczna jest kontrola wywiązywania się z obowiązku zgłaszania przez biegłych rewidentów odpowiednim organom faktów lub decyzji, które mogą stanowić istotne naruszenie przepisów lub mieć znaczenie dla zdolności spółki do kontynuowania działalności. Uważam, że trzeba być ostrożnym z nakładaniem na firmy audytorskie obowiązku przesyłania dodatkowych raportów. Taki wymóg może być wprowadzony pod warunkiem uwzględnienia specyfiki małych i średnich firm, dla których może to oznaczać zbyt duże obciążenie.

27. Czy obecna konfiguracja rynku usług biegłych rewidentów może stwarzać ryzyko systemowe?

Tak, ze względu na dużą konsolidację oraz akumulację ryzyka systemowego.

28. Czy sądzą Państwo, że obowiązkowe tworzenie konsorcjum firm audytorskich z włączeniem co najmniej jednej mniejszej firmy audytorskiej niemającej znaczenia systemowego mogłoby zdynamizować rynek usług biegłych rewidentów i umożliwić małym i średnim firmom większy udział w segmencie zleceń na badania większych podmiotów?

Tak, takie rozwiązanie pozwoli mniejszym firmom audytorskim na zdobycie doświadczenia w segmencie zleceń na badania większych podmiotów, co może dopomóc im w znalezieniu kolejnych klientów z tego segmentu w przyszłości.

29. Czy z punktu widzenia doskonalenia struktury rynku usług biegłych rewidentów zgodziliby się Państwo na obowiązkową rotację i ogłaszanie przetargu po upływie ustalonego okresu? Jak długi powinien być ten okres?

Tak, około 5 lat.

30. Jak rozwiązać kwestię „preferowania Wielkiej Czwórki”?

Należy zbadać z czego wynika popularność „Wielkiej Czwórki”. Jeżeli głównym powodem są względy wizerunkowe, to wprowadzenie i upublicznienie jednolitych formularzy oceny satysfakcji z poziomu usług firm audytorskich oraz utworzenia europejskich certyfikatów jakości pozwoli na porównanie i wybór firm świadczących usługi na najwyższym poziomie.

31. Czy zgadzają się Państwo, że plany awaryjne, w tym plany ewentualnej likwidacji, mogą mieć kluczowe znaczenie z punktu widzenia ryzyka systemowego i ryzyka upadłości firm?

Tak, są one niezbędne dla uniknięcia zakłóceń w świadczeniu usług biegłych rewidentów.

32. Czy konsolidacja dużych firm audytorskich obserwowana na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat (tj. oferta globalna, synergia) jest nadal uzasadniona? W jakich okolicznościach można by przewidzieć odwrócenie tego trendu?

Trudno odpowiedzieć na to pytanie bez rzetelnej analizy. Według mnie możliwe jest odwrócenie trendu konsolidacji dużych firm audytorskich. Musiałoby to być poprzedzone aktywnym wsparciem dla rozwoju małych i średnich firm audytorskich oraz wystąpieniem zapotrzebowania na niszowe i wysoce wyspecjalizowane usługi świadczone przez MŚFA.

33. Jak Państwa zdaniem można najlepiej zwiększyć transgraniczną mobilność zawodowych biegłych rewidentów?

Zwiększenie transgranicznej mobilności zawodowej biegłych rewidentów można osiągnąć poprzez większą harmonizację przepisów oraz utworzenie tzw. „europejskiego paszportu biegłych rewidentów”. Oznaczałoby to zlikwidowanie takich przeszkód dla mobilności biegłych rewidentów jak wymóg zatwierdzenia i rejestracji oraz zdawania testów potwierdzających umiejętności zawodowe w każdym państwie gdzie mają być świadczone usługi.

34. Czy zgadzają się Państwo na „maksymalną harmonizację” w połączeniu z jednolitym paszportem europejskim dla biegłych rewidentów i firm audytorskich? Czy sądzą Państwo, że powinno to również dotyczyć mniejszych firm?

Tak. System ten uprościłby rozwój sieci biegłych rewidentów w Europie przez co doprowadziłby do większej konkurencji na rynku badań oraz obniżyłby koszty świadczenia usług audytorskich.

35. Czy chcieliby Państwo wybrać usługę na poziomie niższym niż badanie sprawozdań finansowych, czyli tzw. „ograniczone badanie” lub „przegląd ustawowy” sprawozdań finansowych MŚP zamiast badania wymaganego ustawą? Czy taka usługa powinna być uzależniona od przygotowania dokumentacji rachunkowej przez odpowiednio wykwalifikowanego księgowego (wewnętrznego lub zewnętrznego)?

Tak, ze względu na stosunkowo wysokie dla MSP koszty standardowych badań wynikających z ustawowego obowiązku.

W celu utrzymania wysokiej jakości tej ograniczonej formy badania konieczne jest znalezienie odpowiedniego rozwiązania, które będzie wymagać szerokich konsultacji.

36. Czy należy zapewnić „bezpieczną przystań” w zakresie ewentualnych potencjalnych przyszłych zakazów dotyczących usług niezwiązanych z badaniem w ramach obsługi klientów z sektora MŚP?

Zdecydowanie tak, z zastrzeżeniem zastosowania odpowiednich zabezpieczeń przed wystąpieniem konfliktu interesów.

37. Czy „ograniczonemu badaniu” lub „przeładowi ustawowemu” powinny towarzyszyć przepisy dotyczące wewnętrznej kontroli jakości i nadzoru przez organy nadzorcze, które stanowiłyby mniejsze obciążenie? Czy mogą Państwo podać przykłady takich rozwiązań w praktyce?

Tak, w celu zmniejszenia obciążeń podmiotów z sektora MŚFA powinny towarzyszyć odrębne przepisy w sprawie kontroli jakości i nadzoru przez organy regulacyjne. Być może warto zaczerpnąć z rozwiązań stosowanych w Estonii, Danii czy Szwajcarii, gdzie stosuje się już takie podejście.

38. Jakie środki, Państwa zdaniem, mogłyby zwiększyć jakość nadzoru biegłych rewidentów na świecie poprzez współpracę międzynarodową?

Jakość nadzoru biegłych rewidentów można zwiększyć poprzez współpracę międzynarodową na poziomie wymiany dokumentacji roboczej. Dodatkowo organy państw członkowskich mogą podpisywać porozumienia dwustronne z ich odpowiednikami w państwach trzecich posiadających adekwatne systemy nadzoru tworząc wspólną platformę wymiany informacji. Dzięki temu można będzie wyeliminować dublowania działalności mającej na celu nadzór nad firmami międzynarodowymi.